

Geleneksel Kemaliye (Eğin) Evlerinin Plan Tipolojisi

Üzerine Bir İnceleme¹

Melike YAPAN² & Gonca BÜYÜKMIHÇI³

Öz: Erzincan iline bağlı olan ve Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Fırat Bölümünde yer alan geleneksel yapı stoku bakımından oldukça zengin bir bölgede kalan Kemaliye ilçesi, içerisinde barındırdığı medeniyetlerin sosyal, kültürel, tarihi ve mimari özelliklerinin zaman içerisinde birikimiyle oluşan, kentsel sürekliliğin sağlandığı önemli tarihi yerleşim yerlerinden birisidir. Erzincan ili ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yukarı Fırat Nehri üzerinde yer alan kasaba, özellikle zengin bir geleneksel yapı taşı stokuna sahiptir. Geleneksel yapı stokunu oluşturan Kemaliye'nin konut mimarisi; coğrafi ve iklimsel özellikler, sosyal, demografik, ekonomik yapı, bölgede bulunan yapı malzemesi ile aile yapısı ve inançlar gibi bazı parametreler çerçevesinde oluşmuş ve gelişimini sürdürmüştür. Geleneksel Kemaliye evleri üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda ilçede 125 adet tescilli yapı olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, merkezden 25 adet geleneksel konut seçilmiş ve seçilen konutlar üzerinde bir saha çalışması yapılarak kat ve oda düzenleri ile kat planı bileşenleri incelenmiştir. Toplanan verilere dayanarak, geleneksel Kemaliye evleri için üç alternatif kat planı içeren bir tipoloji oluşturulmuştur. Bu şekilde, bölgenin geleneksel konut yapısını oluşturan yapı stokunun genel bir görünümü ortaya konulmuştur. Bu bağlamda tipolojisi belirlenen yapıların belgelenecek gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kemaliye, Eğin, Kemaliye Evleri, Geleneksel Konut, Plan Tipolojisi.

A Review on Plan Typology of Traditional Kemaliye (Egin) Houses

Abs. Kemaliye district which is connected to the province of Erzincan and located in the Upper Euphrates River of the Eastern Anatolia Region is one of the significant historical settlements where the social, cultural, historical and architectural features of the civilizations it hosts have accumulated over time and where urban continuity is ensured. The town is located in Erzincan province and in the Eastern Anatolian region on the Upper Euphrates River, which has a particularly rich stock of traditional building blocks. The residential architecture of Kemaliye, which constitutes the traditional building stock, has emerged and evolved within the context of certain factors, including regional building materials, social, demographic and economic structures, family structures and religious beliefs. As a result of the studies on Kemaliye traditional houses were selected, it was found that there are 125 registered buildings in the town. In this study, 25 traditional houses were selected from the center and a field study was conducted on the selected houses, examining the arrangement of floors and rooms as well as the floor plan components. Based on the collected data, a typology with three alternative floor plans was created for the Kemaliye traditional houses. In this way, an overall view of the building stock that constitutes the traditional housing structure of the region was proposed. In this context, it is aimed to contribute to the transmission to the following generations by documenting the structures whose typology has been identified.

Key Words: Kemaliye, Egin, Kemaliye Houses, Traditional Housing, Plan Typology.

¹ Bu çalışma "Geleneksel Eğin Evlerinin Korunması Bağlamında Modern Yöntemler ve Çağdaş Malzeme Kullanımının Araştırılması" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Mimar, 0000-0002-8771-5580, melikemdk@gmail.com, 0554 504 81 38

³ Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, 0000-0002-4811-0984

Makale Gönderilme Tarihi / Article Submission Date: 06-04-2023

Makale Kabul Tarihi / Article Acceptance Date: 06-04-2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Giriş

Yüzyıllar boyunca gelişim gösteren geleneksel konut mimarisinin biçimlenişini; plan şeması, cephe özellikleri, kullanılan malzeme, yapım sistemi ve diğer yapılarla kurduğu ilişki belirlemektedir. Coğrafi bölgelere göre farklılık gösteren bu biçimlenişte geleneksel konutları şekillendiren birtakım parametreler bulunmaktadır. Coğrafya, konum, iklim, bitki örtüsü, su kaynakları, topografya ve ulaşım sisteminden oluşan bileşenler fiziki faktörleri; toplumsal yaşamı ve kültürü yansıtan unsurlar sosyokültürel faktörleri; ekonomik ve tarımsal uğraşlar ekonomik faktörleri; ekonomik faktörler sonucunda ortaya çıkan göçlerin etkileri ise demografik faktörleri oluşturmaktadır (Küçükerman, 1985, s. 191-205) (Küçükerman & Güner, Anadolu Mirasında Türk Evleri, 1995, s. 30-45). Bu bağlamda doğal ve kültürel unsurlar yerleşimin kentsel mekân ve mimari karakteri üzerinde belirleyici rol oynamaktadır (Torbağlu, Ocak, 2010).

Kemaliye, tarihsel süreç içerisinde ticaret ve kültür merkezi olarak önemli bir konumdadır. Prehistorik Çağlardaki kuruluşunu tarihlendirecek verilere henüz ulaşılamamakla birlikte çevre illerde bulunan eski yerleşmelere göre bu tarih M.Ö.3000'li yıllara Eski Tunç Çağına dayandırılabilir (Alper, 1990). Fakat arazinin topografik koşullarına bağlı olarak 16. yüzyıldan itibaren gelişen kent merkezinin dokusu, 19. yüzyılda hızla artan nüfusun ardından yerini 20. yüzyıl başında demografik olarak gerileyen bir kente bırakmıştır. Yakın zamanda UNESCO Doğal ve Kültürel Dünya Mirası Geçici Listesi'nde (<https://www.unesco.org.tr>, 2021) bulunan Kemaliye'nin geleneksel yerleşim dokusu günümüze kadar varlığını koruyabilmiştir (Şekil 1).

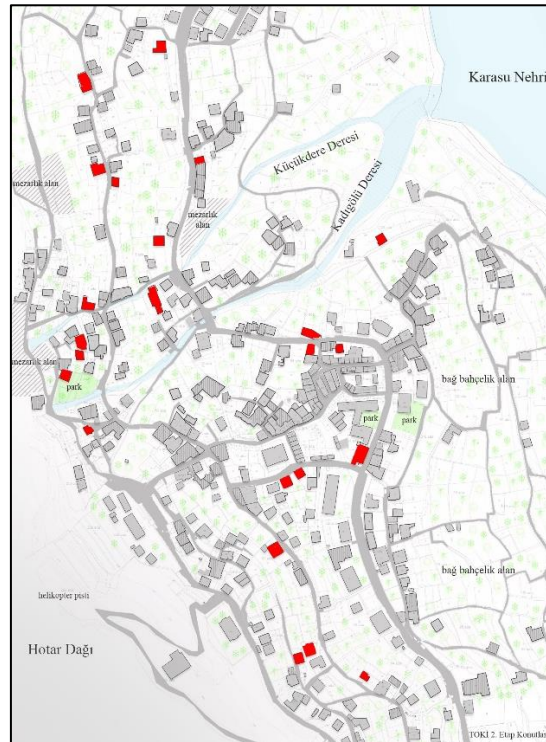
Şekil 1. Kemaliye kentsel dokusu.

Kemaliye kent dokusu, geçmişin izlerini taşıdığı birçok medeniyetin sosyal, kültürel, tarihi ve mimari birikimi sonucunda oluşmuştur. Kentin geleneksel konutları incelendiğinden geleneksel konut mimarisi içerisinde ayırtkan ve belirleyici birtakım özellikler taşıdığı tespit edilebilmektedir. Kentsel sürekliliğin sağlanması bağlamında, kentin tarihinin ve kültürünün daha iyi anlaşılabilmesi gelecek nesillere doğru şekilde aktarılması noktasında önem arz etmektedir. Bu bağlamda kentsel belleğe katkı sunmak amacıyla geleneksel Kemaliye evlerinin

günümüzdeki durumlarının belgelenmesine katkıda bulunması önemlidir. Bu amaç ile ele alınan çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın yöntemi açıklanmıştır. İkinci bölümde konut mimarisinin daha iyi anlaşılabilmesi için konutun tarihsel gelişiminden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde konutu oluşturan kentsel dokunun yerleşim özelliklerine, kat organizasyonuna değinilerek geleneksel evlerin plan elemanlarını oluşturan kapalı ve açık mekânlar incelenerek alternatifli tipolojiler ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde ise elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı doğrultusunda, Kemaliye kent merkezinde bulunan, kentsel sit alanı içerisinde yer alan 25 adet geleneksel konutun fotoğrafları çekilmiş, rölöveleri alınmış ve plan krokileri çizilmiştir (Şekil 2). Bu yapılardan 23 adedi tescilli, 2 adedi geleneksel yöntemlerle inşa edilen nitelikli yapılardandır. İncelenen konutlar üzerinden Kemaliye evlerinin ana mekân öğeleri açıklanmıştır. Literatür araştırması ile birlikte araziden elde edilen morfolojik bilgiler ışığında geleneksel Kemaliye evlerine yönelik üç alternatifli plan tipolojisi oluşturulmuştur.

Şekil 2. Çalışma alanında rölövesi alınan yapılar.

Geleneksel Kemaliye Evlerinin Tarihsel Gelişimi

Eski adı “Eğin” olan Ermeni kaynakları ile Avrupalı gezginlerin anlatılarında “Agn” ya da “Akn” olarak geçen Kemaliye’nin kimler tarafından ne zaman kurulduğu ile ilgili bilgiler yeterli olamamakla birlikte (Arıkan, 2003) Ahsen Yarman makalesinde Eğin’in kuruluşunun 11. yüzyıla dayandığını farklı kaynaklarla ortaya koymaktadır (Yarman, 2014). Evliya Çelebi ise Eğin’in 8. yüzyıldaki varlığından bahsetmektedir (Çelebi, 1970). Her ne kadar 8.yy.-11.yy. arasında yerleşmenin varlığından söz edilse de tarihsel süreç içerisinde birçok devletin hakimiyetine giren Eğin’in vadi içerisindeki ilk yerleşimin kent merkezinin karşısında yer alan Sorak Tepesi olabileceği (Keçyan & Barsamyan, 1952) (Alper, 1990), kent merkezini oluşturan ilk yerleşimin ise Taşdıbi Camisinin batısında bulunan günümüze kalıntıları ulaşmayan kalenin olduğu kanısına varılmaktadır (Karakaş, 2004, s. 19-48) (Aksın, 2003, s. 42-43) (Şekil 3).

Şekil 3. Sorak Tepesi ve Taşdıbi Camii'nin batısı.

Güvenlik açısından 15. yüzyıldan sonra kentin kale dışına taşıdığı ve ilk yerleşim alanının Taşdıbi Mahallesi olduğu ileri sürülse de (Karakaş, 2004), yerleşim dokusu ile ilgili ulaşılabilen ilk veriler 1518 yılındaki tahrir defterlerinde yerleşmenin 213 haneden oluşan bir köy olduğu ile ilgilidir (Özcan, 2000). 1568 yılına ait kayıtlarda ise bugün kent merkezinde bulunan mahalleleri de içine alan bölgede iskânın varlığı ortaya konulmaktadır (Alper, 1990).

Yerleşim alanı içerisinde mahalle oluşumunun bir cami veyahut kilise etrafında geliştiği düşünüldüğünde dini yapıların yapılış tarihleri, yerleşim bölgesinin mekânsal gelişimine dair çıkarımlarda bulunmak adına önem arz etmektedir. Kent merkezinde yer alan tarihi camilerin yapım yılları 17. yüzyıl öncesine gidememiştir (Alper, 1990). Bu durumda kentsel dokunun oluşumunun 16. yüzyıla tarihlendirilebileceğini söylemek mümkündür. 16. yüzyıldan itibaren gelişen kent dokusunun yayılmasında kentin batısında yer alan Hotar Dağı, doğusunda yer alan Fırat Nehri yerleşimin bu yönlerde devam etmesini sınırlandırmıştır. Bu sebeple yerleşim genel olarak kuzey ve güney yönünde ilerlemiştir. Hotar Dağı'nın dik yamacında bulunan yerleşimde alanın dar, topografyanın çok eğimli olması sebebi ile daha bitişik nizamlı yerleşim hâkim iken

sonrasında güvenli ortamda yeni mahallelerin oluşması ile yayılan yerleşmede eğimin yerleşime daha elverişli olması sebebi ile ayrıık nizamda inşa edilen konutlar fazlalaşmıştır.

18. yüzyılda zayıflayan merkezi yönetimin sebep olduğu güvensiz ortam sonucunda Eğin'den büyük kentlere özellikle İstanbul'a göçler artmıştır (Arıkan, 2003) (Arıkan, 1994) (Pektaş, 2006). 20. yüzyılın başından itibaren iş imkânlarının azlığı ve tarım arazilerinin yeterli olmaması nedeniyle nüfusun azalması devam etmiştir (Alper, 1990).

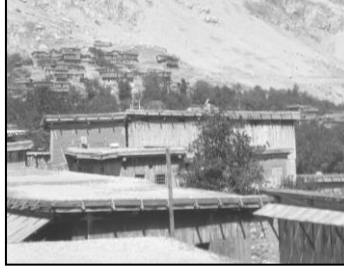
1877-1878 yılları arasında Osman-Rus savaşı sonunda imzalanan Berlin Anlaşması sonrasında Ma'mûretü'l Azîz vilayetinde başlayan isyanlar sonucunda Eğin'de 1895 yılında ayaklanmalar başlamıştır (Gülcü, 2018). 1895 yılında başlayan Eğin ayaklanması kentsel dokusunun mekânsal gelişimini etkileyecek ve etkisini günümüze kadar devam ettirecek tarihsel bir olay olarak kayda geçmiştir. Ayaklanma sonucunda özellikle Hotar Dağı'nın dik yamacındaki yerleşimde çok sayıda ev ile birlikte çarşı merkezindeki birçok dükkân ve tarihi yapı yanmıştır (Paşa, 1998). 20. yüzyıl başına kadar Ermeni, Rum ve Türklerin bir arada yaşadığı Kemaliye'de 20. yüzyıla gelindiğinde ayaklanmalar sırasında Hotar Dağının yamacındaki yerleşme neredeyse yok olmuştur (Şekil 4). Günümüzde yapılaşma yoğunluğunun geçmiş yıllara göre azaldığı tespit edilmiştir (Şekil 5).

Şekil 4. 1900 öncesine ait Eğin (Eprigyan, 1902)

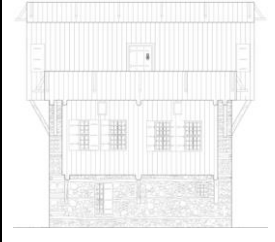

Şekil 5. 2019 yılında Eğin

Organik ve dağınık bir kent dokusunun hâkim olduğu yerleşim alanında zaman içerisinde hızla değişime uğrayan sosyal hayat koşulları ve başka illere olan göçler sebebi ile konutlar terk edilmiş ya da sadece yazlık olarak kullanılmaya başlanılmıştır. 1940'lı yıllarda ulaşım yollarındaki gelişmeler neticesinde artan dışa göç hareketliliği ile birlikte konutların kullanımı kesintiye uğramıştır. Kışın kullanılmayan evleri korumak için yöresel bilgi ve birikim sonucunda ortaya çıkan çabalarla kışın kar suyunun evin içerisine akmaması için özgününde teras/dam/yetme olan çatı örtüsünün (Şekil 6) üzeri kırma çatı inşa edilerek sac malzeme ile kapatılmış, ahşabı korumak amacıyla yapıların cephesi sac malzeme ile kaplanmıştır (Korkmaz & Akdemir, 2015) (Tablo 1) (Şekil 7).

Şekil 6. Eğin'de Hotar Dağı'nın yamacında bulunan damlı bir ev
(<https://oi-idb.uchicago.edu>, 2020).

Tablo 1. Yapının özgün ve özgün olmayan hali.

Yapının Özgün Hali		Yapının Çatı Eklenmiş Hali	
			

Şekil 7. Çatı eklenerek damı ve yetme katı kapatılan ve cepheye sac eklenen bir ev. 2005 yılında kent merkezinin kentsel sit olarak ilan edildiği Kemaliye, 2021 yılında UNESCO Doğal ve Kültürel Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almıştır (<https://www.unesco.org.tr>, 2021). Günümüzde kent merkezinde; 106 adedi konut, 1 adedi mescit, 4 adedi cami, 2 adedi kilise, 1 adedi okul, 2 adedi hamam, 8 adedi çeşme, 1 adedi medrese olmak üzere toplam 125 adet tescilli yapı bulunmaktadır (EKVKBK Arşivi, 2019). Tescil edilen yapı sayısına bakıldığında ilçe merkezindeki mimari mirasın zenginliğinin yanı sıra yöre halkının da koruma konusunda bilinçli olduğu anlaşılmaktadır. Sürekli devingen bir halde olan kentte yapıların gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması için koruma, tespit, tescil ve belgeleme çalışmalarının devam etmesi gerekmektedir.

Kemaliye'nin Yerleşim Özelliği ve Kat Organizasyonu

Su kaynaklarının bol olduğu Kemaliye’de yerleşim topografyanın elverdiği ölçüde lineer biçimde uzanmaktadır (Şekil 8). Yerleşim kuzey-güney doğrultuda eni dar yeşil bir şerit oluşturacak şekilde uzanmaktadır (Akkan & Tuncel, 2022, s. 236-237). Evlerin tamamına yakını Fırat Nehri’ne yönelmiştir (T.C. Kemaliye Kaymakamlığı, 1996). Hotar Dağı’ndan Fırat Nehri’ne amfityatro oluşturan bir izlenim veren yerleşimde sokaklar organik bir düzenleme göstermektedir. Kent merkezinde yaklaşık 470 adet yapının 300 adedini geleneksel yapılar oluşturur ki bu durum kent merkezindeki otantik yapı stokunun çokluğunun göstergesidir.

Şekil 2. Kemaliye’de lineer yerleşim.

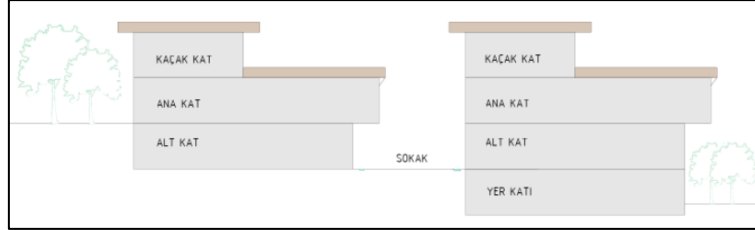
Dik bir vadi içinde konumlanan Kemaliye’de topografik oluşumdan kaynaklı olarak evler farklı kotlara oturmaktadır. Geleneksel Anadolu konutu topraktan yüksekçe yapılmış tek katlı yapılardan oluşmakta iken (Cansever, 2002) Kemaliye’de topografyadan kaynaklı olarak evlerin büyük kısmı 2 veya 3 katlıdır (Tablo 2).

Tablo 2. Kemaliye’de bulunan evlerin eğim-kat sayısı ilişkisi.

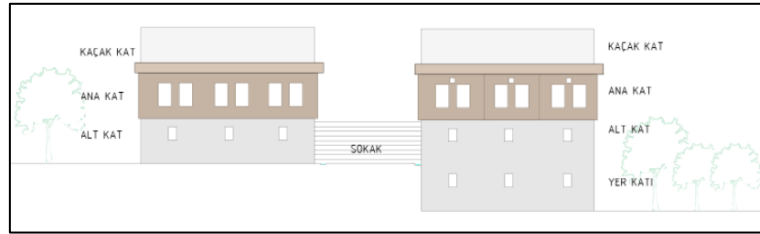
KEMALIYE MERKEZDE YER ALAN GELENEKSEL YAPILARIN EĞİM-KAT YÜKSEKLİĞİ İLİŞKİSİ						
Geleneksel Yapılar						
1 Katlı Yapılar	2 Katlı Yapılar		3 Katlı Yapılar		4 Katlı Yapılar	

Topografyanın sağladığı eğim nedeniyle evlere giriş bazen iki bazen üç farklı noktadan gerçekleşmektedir. Yapı stokunun oldukça zengin olduğu Kemaliye’de topografyanın doğal bir sonucu olarak sokakların tamamına yakını rampa veya merdivenden oluşmaktadır.

Topografyanın sunduğu verilere göre eğime paralel ve dik yolların iki kenarında konumlandırılan evler birbirinden farklı mekânsal özellikler göstermektedir (Şekil 9; Şekil 10). Eğime paralel yolların olduğu konumlandırmada Fırat Nehri'ne yönelen evleri ön ve arka cepheleri sınırlarken, (Alper, 1990) (Şekil 9) eğime dik yolları ise her katının sokak ile ilişki kurduğu evlerin yan cepheleri ve bahçeleri sınırlandırmaktadır (Alper, 1990) (Şekil 10).

Şekil 9. Eğime paralel sokak-ev ilişkisi (Alper, 1990 esas alınarak oluşturulmuştur.)

Şekil 10. Eğime dik sokak-ev ilişkisi (Alper, 1990 esas alınarak oluşturulmuştur.)

Plan Elemanları

Geleneksel Türk evlerinde bulunan odaların biçimlenmesinde, toplum yapısının özellikleri, gündelik yaşam içerisinde kişilerin birbirleri ile olan ilişkileri ve üretim şekilleri doğrudan belirleyici rol oynamaktadır (Küçükerman, 1985, s. 42). Üç temel fonksiyon bölge konutlarında plan elemanlarını oluşturan mimari kurguya yön vermektedir. Bu fonksiyonları Alper doktora tezinde yaşama, hizmet etme ve servis fonksiyonları olarak gruplandırır (Alper, 1990). Yaşama eylemlerinde yeme, oturma, yatma; servis eylemlerinde hayvan bakımı, pişirme, yıkama, hazırlama; hizmet eylemlerinde ise üretime yönelik dokuma, yetiştirme, kurutma, eylemleri yapılmaktadır. Bu fonksiyonlar mekâna yansımakta, yazlık-kışlık odalar, başoda, selamlık, sofa, divanhane, ahır, samanlık, dam yetme, kahve ocağı, soğukluk birimleri “Geleneksel Kemaliye Evlerini” oluşturmaktadır.

Makale kapsamında bölgenin plan elemanları açık ve kapalı mekânlar şeklinde ele alınarak incelenmiştir. Açık mekânları avlu, bahçe ve dam oluştururken kapalı mekânları aralık/sofa, odalar, divanhane, mutfak, kiler, hela, mahzen, ahır ve samanlık oluşturmaktadır (Tablo 3). Konutun planının büyüklüğü ya da küçüklüğü ekonomik güce ve aile büyüklüğüne göre

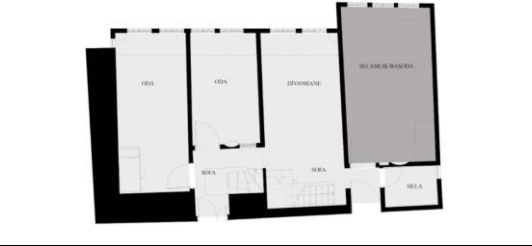
farklılıklar içermekte daha büyük konutlar Kemaliye kent merkezine yakın köylerde bulunmaktadır.

Tablo 3. Kemaliye evlerindeki mekânların incelenmesi.

KAPALI MEKÂNLAR	
<p>SOFA/ARALIK: Odalar arası ortak toplanma alanı olan sofa (Küçükerman, 1985, s. 53), Kemaliye’de ana katın bulunduğu dış kapıdan girildiğinde ilk olarak karşılaşılan bölüme verilen isimdir. Bölgede sofaya “aralık” denilmektedir. Aralıktan diğer odalara ve arka kesimde yer alan servis mekanlarına ulaşım sağlanır. Tek kollu dik basamaklı merdiven sayesinde de üst ve alt katlara geçiş sağlanır. Aynı zamanda evin manzaraya açılan divanhane bölümü ile ilişki kuran ve genelde cepheden Fırat Nehri’ne doğru çıkma yapan bölümdür. İki girişin olduğu evlerde sofa sayısı da ikidir. Plan tipinin belirleyici faktörü olan sofanın karşılıklı olacak şekilde iki yanının oda ile çevrilmesi ile iç sofalı plan tipi oluşmuştur (Eldem, 1984) (Küçükerman, 1985, s. 103). Kemaliye evlerinin tamamı iç sofalı plan düzeni göstermektedir.</p>	
	
<p>DİVANHANE: Sofanın kısa kenarının birkaç basamak yükseltilmesi ile oluşan ve manzaraya hâkim noktada konumlanan oturma işlevli bölümüne denir (Alper, 1990). Küçük ölçekli evlerde görülmemektedir. Seki altı, seki üstü ve sedir bölümlerinden oluşan divanhane cepheye dik veya paralel konumlanabilmektedir.</p>	
	
<p>ODALAR: Odalar kendi başlarına belirli eylemleri karşılamak için çevresinde hizmet alanı bulunan birimlerdir (Küçükerman, 1985, s. 63). Konutların ana ögesi olan odalar, mekânsal, biçimsel ve işlevsel özellikleri bakımından farklılıklar içerirler (Kuban, 1995). Geleneksel Türk evlerinde olduğu gibi bölgede de odalar çok amaçlı olarak</p>	

kullanılmaktadır. Oturma, yatma, yemek yeme, temizlenme, çalışma eylemleri tek bir odada gerçekleşir. Kemaliye’de başoda, kış/taban odası, selamlık, tek direkli ve iki direkli/nimsekili şeklinde adlandırılan farklı odalar bulunmaktadır.

BAŞODA: En büyük ve çok özen gösterilen odadır (Bektaş, 1996, s. 115). Divanhanenin niteliğini kaybederek çıkma yapmadığı durumda dolap ve pencere sayısı fazla olan odalardan birinin çıkma yaptığı odalardır.

KİŞ ODASI/TABAN ODASI: Kış aylarında ısınmayı sağlamak amacıyla tandır kürsüsü bulunan, kareye yakın plana sahip, pencere sayısı ve boyutu oldukça küçük, kalın taş duvarlara sahip olan, alt katta yer alan odaya “Kış odası” veya “Taban Odası” denilmektedir. Bu odalarda kışın hayatın ve günlük yaşamın pratik bir parçası olan halı (Küçükerman & Güner, 1995, s. 83) ve bez dokuma eylemleri gerçekleşmektedir.

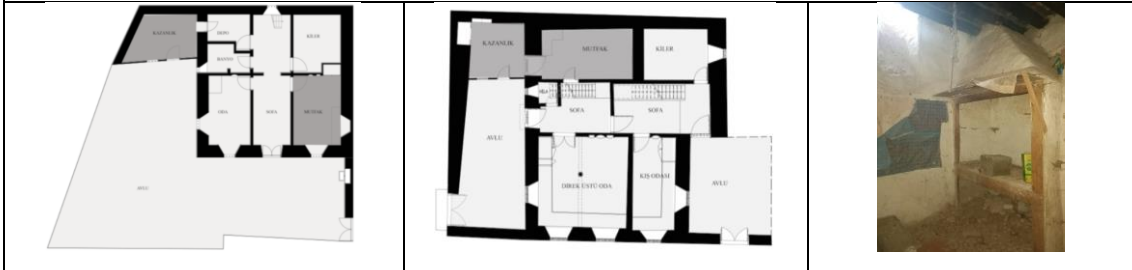
SELAMLIK: Büyük ölçekli iki girişin bulunduğu evlerde, mahremiyet olgusuna göre özelleşen baş oda ya da kış odası işlevini üstlenen ana kat bazen de alt kat düzeyinde konumlanan, servis mekanları ile ilişki kuran, eve gelen misafirlerin ağırlandığı mekândır. Kareye yakın, büyük boyutlu mekân elde etmek amacıyla tasarlanan ortasında bir direk bulunan selamlık odasına tek direkli, iki direk bulunan selamlık odasına ise iki direkli veya nimsekili oda denilmektedir (Alper, 1990).

KAHVE OCAĞI ODASI: Eve gelen misafirlere kahve hazırlama eyleminin gerçekleştiği, arka cephede konumlanan, evin servis birimi olan küçük boyutlu odalardır.

MUTFAK: Hazırlama ve pişirme mekânı olarak işlevlenen, arka cephede konumlanan, taş duvarlı küçük pencereci mekânlardır. Mutfakların en önemli ögesi ocaklardır. Büyük ölçekli evlerde pişirme eylemi bu ocaklara ek olarak “kazanlık” adı verilen avluda devam eder.

MAHZEN/SOĞUKLUK/MAĞAZA: Yer altında bulunan ve yiyeceklerin uzun süre saklanması amacıyla taban oturumu oldukça küçük olan ve penceresi bulunmayan dik merdivene sahip olan içlerinde bolca küplerin görüldüğü karanlık mekânlardır.

KİLER: Depolama ve saklama mekânı olan kilerler, neredeyse her katta mutfaka yakın konumda bulunan, taş duvarlı, küçük pencereci düzenlemeye sahiptirler. Ana kat veya kaçak katta bulunan ve genellikle “tavan döşemesine asılan tezgâh” anlamına gelen “kıtcan” adı verilen iç mekân elemanına, sıcak kilerde nem ve haşerelerden korumak amacıyla yufka ekmeği asılmaktadır. Sıcak kilerlerde genellikle kuru yiyecekler depolanmaktadır. Soğukluk olarak işlev gören soğuk kilerler ise toprak altında bulunur ve et ve süt ürünleri depolamak amacıyla kullanılır.

AHIR VE SAMANLIK: Ahırlar; alt katlarda bulunan, küçük pencereli, taş duvarlı, hayvanların barınmasına olanak tanıyan mekânlardır. Ahırın içerisinde veya yanında samanların depolandığı samanlık olarak kullanılan mekânlar yer alır.

HELA: Bölgede oturma işlevinin olduğu her katta farklı konumda bulunan helalara rastlamak mümkündür. Aralık mekânın içinde konumlandırılan helânın gideri alt kattaki ahır mekânına verilmektedir (Efeoğlu, 2014).

AÇIK MEKÂNLAR

AVLU/HAYAT: Avlu; sokaktan genellikle iki kanatlı kapı ile girilen, sistematik bir kurguya sahip olan, yaşama ve servis işlevini barındıran sosyal bir boşluktur. Büyüklüğü ev sahiplerinin sosyal ve ekonomik durumlarına göre değişkenlik gösteren avlular taş duvarlarla sokaktan ayrılmıştır.

BAHÇE: Bölgede suyun bol olması ve iklimsel koşulların uygun olması sebebi ile geniş bahçeli evler yaygındır. Suyun bol olmasından dolayı bahçede meyve ağaçları çoğunluktadır.

DAM/YETME: Bölgede “yetme” olarak adlandırılan, tarımsal ürünlerin işlendiği ve kurutulduğu üstü açık bölüme “dam” denilmektedir (Bortaçına, 2005). Damın hemen arkasında “dam yetme katı” olarak adlandırılan yörede “kaçak kat” olarak bilinen ana katın üzerinde yapının oturma alanının yarısına denk gelecek şekilde yükselen çekme

katı bulunur. Özgününde dam olan çekme katın/kaçak katın üzeri günümüzde sac malzemeli çatı ile kapatılmıştır.

Kemaliye evlerinde yer alan kapalı ve açık mekânlara ilişkin tespit edilen veriler aşağıdaki tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Kemaliye evlerinde bulunan açık ve kapalı mekânların incelenmesi.

*Kemaliye evlerinin özgününde dam olan açık mekân günümüzde kapalı ve yeni açık mekâna dönüştürülse de özgün hali dikkate alınarak sınıflandırma yapılmıştır.	KEMALİYE EVLERİNDE BULUNAN MEKÂNLAR												
	AÇIK MEKÂNLAR			KAPALI MEKÂNLAR									
	Dam	Bahçe	Avlu	Sofa	Divanhane	Başoda	Selamlık	Kış Odası	Mahzen Kiler	Ahır Samanlık	Kahve Ocağı	Mutfak	Hela
Bulunduğu Kat	kaçak kat	alt kat zemin kat	alt kat zemin kat	ana kat alt kat kaçak kat	ana kat alt kat	ana kat alt kat	ana kat alt kat	alt kat yer katı	alt kat yer katı	alt kat	ana kat	ana kat alt kat kaçak kat	ana kat alt kat kaçak kat
Adet	1	0-1	0-1-2	1-2	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	1-2	1-2-3
Plan Gösterimi													
	*2 ada, 10 parselde ait olan konutun açık ve kapalı mekânlarda bulunan odaların gösterimi.												

Plan Tipolojisi

Kemaliye geleneksel evlerinden günümüze ulaşanlar 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiştir. Kemaliye evlerinin her biri kendine özgü cami, mescit, çeşme, değirmen gibi diğer kültür varlıkları ile birlikte bir bütün oluşturacak şekilde organik sokak dokusu etrafında topografyanın izin verdiği ölçüde sıralanmıştır. Evlerin bir kısmında avlu olmakla birlikte, avlu bulunmayan evlerde eğime dik olacak şekilde set oluşturulan bahçeler yer alır. Evlerin plan şemasını örgütleyen temel birim, “aralık” adı da verilen sofadır. Çoğunlukla odalar sofanın etrafında konumlanmıştır. Bu odaların biçimsel şekillenmesini ise “mağ” adı verilen modüler bir aks sistemi sağlamıştır (Alper, 1990). Alper, iki kiriş arasında 2.50-3.50 metre arasında değişen aks sistemi ile plan tiplerinin oluştuğundan bahsetmektedir. Çalışma kapsamında plan

tipolojisi belirlenirken modüler sistem odaklı, sofa odaklı ve avlu odaklı sınıflandırma yapılmıştır. Böylece plan şemasının biçimsel örgütlenmesine farklı bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

1. Modüler Sistem Odaklı Sınıflandırma

Alper, Kemaliye evlerinde mekân çeşitlenmesinin bir sonucu ve sahibinin sosyal statüsünü gösteren, tasarımın başında karar verilerek yapılan, genişliği 2.5-3.5 metre arasında değişen “mağ” adı verilen modüllerin tekrar etmesi ile oluşan bir örgütlenmeden bahsetmektedir (Alper, 1990). (Şekil 11; Şekil 12). “İki giriş arasındaki mesafe” anlamına gelen mağın uzunluğunu ahşap kirişlerin boyları belirlemektedir. Bu sınıflandırmada plan şeması cepheden de okunabilmektedir. Bölgede her mağ biriminde gruplanmış pencere boşlukları hâkimdir. Taş ve ahşap karkas sistemle inşa edilen duvarlarda bulunan pencerelerin boyutları ve sayıları yapım sisteminin öngördüğü sınırlar çerçevesinde mağ genişliklerine göre belirlenmiştir. Her mağ biriminde ahşap duvarlarda bir, iki veya üç pencere varken, alt katlarda yer alan taş duvarlarda tek pencere bulunmaktadır (Alper, 1990). İkili pencere düzenlemesinin yaygın görüldüğü Kemaliye evlerinde tepe pencereleri boy pencerelerinin üzerlerinde farklı konumlarda yer almaktadır. Kemaliye evlerinde mağ sisteminde gruplanan pencere düzenini gösteren tablo aşağıda verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Mağ sisteminde gruplanan pencere düzeni.

	1 Mağ			1.5 Mağ	2 Mağ
	1 pencere	2 Pencere	3 Pencere	3 Pencere	4 pencere
Tepe penceresi yok					
Tepe penceresi var					
Tepe penceresi var					

İncelenen 25 adet evin büyük bir kısmı 3 mağdan oluşmaktadır. Alper’in ortaya koyduğu modüler sisteme ilişkin plan örnekleri aşağıdaki tabloda verilmektedir (Tablo 6).

Şekil 11. 4 mağdan oluşun konut.

Şekil 12. 3 mağdan oluşun konut.

Tablo 6. Kemaliye evlerinde bulunan modüler sistem odaklı oluşturulan plan tipolojisi.

KEMALİYE EVLERİ MAĞ SAYISINA GÖRE PLAN TİPOLOJİSİ TESPİTLERİ						
2 MAĞ	2.5 MAĞ	3 MAĞ		3.5 MAĞ	4 MAĞ	5 MAĞ

2. Avlu Odaklı Sınıflandırma

Kemaliye evlerinin büyük kısmı açık avlulu veya avlusuzdur. Açık avlulu evlerde avlu, yapı ile tek yönlü veya çok yönlü ilişki kurmaktadır. Kapalı avluya sahip eve nadir rastlanılmaktadır. Aşağıdaki tabloda avlunun yapı ile kurduğu ilişki ele alınmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Kemaliye evlerinde bulunan avlunun konumuna göre oluşturulan plan tipolojisi.

KEMALİYE EVLERİ AVLUNUN DURUMUNA GÖRE PLAN TİPOLOJİSİ TESPİTLERİ				
1. AVLUSUZ PLAN TİPİ		2. AVLULU PLAN TİPİ		
		2.1. AÇIK AVLULU PLAN TİPİ		2.2. KAPALI AVLULU PLAN TİPİ
		2.1.1. Avlu ile yapının tek yönlü ilişki kurduğu tip	2.1.2. Avlu ile yapının birden fazla yönlü ilişki kurduğu tip	
 25 ada, 32 parsel	 7 ada, 7 parsel	 62 ada, 7 parsel	 2 ada, 10 parsel	 5 ada, 20 parsel
 5 ada, 15 parsel	 68 ada, 33 parsel	 68 ada, 37 parsel	 61 ada, 35 parsel	
 68 ada, 25 parsel	 74 ada, 1 parsel	 53 ada, 21 parsel	 56 ada, 17 parsel	
 5 ada, 20 parsel	 8 ada, 4 parsel	 206 ada, 2 parsel	 2 ada, 30 parsel	
 5 ada, 1 parsel	 9 ada, 10-11 parsel	 6 ada, 15 parsel	 57 ada, 11 parsel	
 5 ada, 26 parsel	 6 ada, 4-5 parseller	 8 ada, 5 parsel	 62 ada, 6 parsel	
		 Avlu		

Geleneksel Kemaliye evlerinde avlu sosyal bir alandır. Sokaktan ahşap bir kapıyla avluya girilir. Mahremiyetten dolayı avlunun duvarları yüksektir. Sebze, meyve kurutma, bulaşık, çamaşır yıkama, oturma eylemlerinin yanı sıra tandır işlevi gören “kazanlık” sayesinde avlu aynı zamanda yemek pişirilen mekândır (Çelikmen, 2019). Evlerin bazılarında avlu bulunmamaktadır. Avlunun bulunmadığı evlerde topografyanın elverdiği ölçüde eğime dik bir

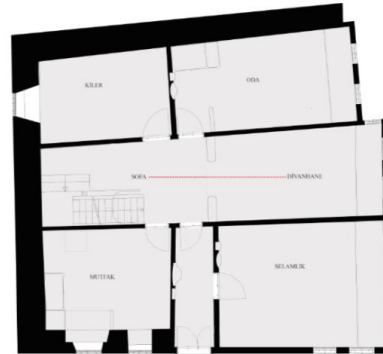
şekilde set oluşturacak şekilde konumlanan toprak sekili (Akdemir & Ekşi Akbulut, 2015) bahçeler bulunur. Bu durumda evin kapısı doğrudan sokağa ya da bahçeye açılmaktadır.

1. Sofa Odaklı Sınıflandırma

Belirli bir gelişim izleyen Türk Evinin tipini sofanın konumu belirlemektedir (Bektaş, 1996, s. 105) Geleneksel Türk Evi'nin plan tipolojilerinin sınıflandırmasını yapan Eldem'e göre, planı örgütleyen temel birim olan sofanın odalar ile çevrenmesi ile iç sofalı plan tipi oluşmaktadır (Eldem, 1984). Kemaliye evlerinin tamamı iç sofalı plan şemasına sahiptir. Evlerin büyük bir kısmında tek sofa bulunurken, daha büyük ölçekli evlerde selamlık odası ile ilişkili ikinci sofa bulunmaktadır. Sofa yatayda odalara dağılımı sağlarken içinde bulunan merdiven sayesinde düşey sirkülasyonu da sağlamaktadır. Bölgede sofalar, odalar ile iki ya da üç yönlü olacak şekilde ilişki kurmaktadır. Eldem'in ortaya koyduğu sofa odaklı plan tipolojisinden yola çıkarak sofanın odalar ile kurduğu ilişki ele alınmış ve bu durum aşağıdaki tabloda verilmiştir (Tablo 8). İncelenen örneklerin çok azında sofanın devamı divanhaneye dönüşmüştür (Şekil 13; Şekil 14).

Şekil 13. 2 ada, 10 parselde bulunan konut.

Şekil 14. 7 ada, 7 parselde bulunan konut.

Kemaliye evlerinde sofanın odalar ile kurduğu ilişkideki farklılaşmalar, evlerin formlarına sokak ile olan ilişkilerine ve cephe hareketlerine zenginlik kazandırarak temelde benzer fakat detayda farklılık içeren plan tiplerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sofanın ev içerisinde konumlanacağı nokta evin içerisinde geçen yaşam hakkında bilgi vermektedir. Küçük ölçekli evlerde genellikle sofa, odalar ile iki yönlü ilişki kurarken kalabalık nüfusun yaşadığı büyük ölçekli evlerde içinde merdivenin kurgulandığı hacim olarak daha büyük sofa odalar ile çok yönlü ilişki kurmaktadır.

Tablo 8. Kemaliye evlerinde bulunan sofanın konumuna göre oluşan plan tipolojisi.

KEMALİYE EVLERİ SOFANIN DURUMUNA GÖRE PLAN TİPOLOJİSİ TESPİTLERİ			
1. Bir Sofalı Plan Tipi		2. İki Sofalı Plan Tipi	
1.1. Sofa İle Odaların İki Yönlü Olarak İlişki Kurduğu Plan Tipi	1.2. Sofa İle Odaların Üç Yönlü Olarak İlişki Kurduğu Plan Tipi	2.1. Sofa İle Odaların İki Yönlü Olarak İlişki Kurduğu Plan Tipi	2.2. Sofa İle Odaların Üç Yönlü Olarak İlişki Kurduğu Plan Tipi

Sonuç

Anadolu'da bulunan geleneksel konutlar arasında karakteristik özelliklere sahip günümüze kadar ulaşmayı başaramış geleneksel Kemaliye evleri 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Özgün örneklerinde yetme/dam ile örtülü olan geleneksel konutların

tamamında görülen sac malzemeli kırma çatılar zaman içerisinde gelişen ihtiyaçlar ve zorunluluklardan dolayı yerel bilgi ve birikim sonucu eklenen elemanlardır. Çalışma kapsamında incelenen iki veya üç katlı olarak inşa edilen konutların tamamının plan düzeninde iç sofalı plan tipi ile karşılaşılmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen plan tipolojisi çalışmasında üç farklı tipoloji yaklaşımı ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki Alper'in ortaya koyduğu modüler bir sistem olan "mağ" sayısına göre sınıflandırmadır. İncelenen evlerden; 3 adedi 2 mağ, 1 adedi 2.5 mağ, 14 adedi 3 mağ, 2 adedi 3.5 mağ, 2 adedi 4 mağ ve 2 adedi 5 mağdan oluşmaktadır. Plan tipolojisine dâhil edilen evlerden en çok 3 mağdan oluşan plan tipi görülmüştür. Geleneksel Kemaliye evlerinin tipolojik sınıflandırmasında avlu odaklı sınıflandırma yapıldığında; evlerin 12 adedinin avlusuz olduğu, 1 adedinin kapalı avlulu olduğu, 12 adedinin ise açık avludan oluştuğu görülmüştür. Açık avluya sahip evler topografyanın elverdiği ölçüde yapı ile tek ya da çok yönlü ilişki kurmaktadır.

Geleneksel Kemaliye evlerinin tamamının iç sofalı düzenleme gösterdiği evler, bir sofalı ve iki sofalı evler olarak iki gruba ayrılmıştır. Evlerin büyük kısmında tek bir sofa bulunurken sosyal statü ve mahremiyet gereği evlerin bazılarında iki adet sofa bulunmaktadır. Evlerde bulunan ikinci sofa doğrudan selamlık odası ile ilişki kurmaktadır. Eve gelen erkek misafirler evin iç yaşamına katılmadan selamlık odasında ağırlanmaktadır. Sofalar odalar ile iki ya da üç yönlü ilişki kurmaktadır. Bir sofalı evlerden; 5 adedi sofa ile odaların iki yönlü ilişki kurduğu, 9 adedi oda ile sofaların üç yönlü ilişki kurduğu evlerdir. İki sofalı evlerden; 4 adedi sofa ile odaların iki yönlü ilişki kurduğu, 6 adedi oda ile sofaların üç yönlü ilişki kurduğu evlerden oluşmaktadır. Hacimsel olarak daha büyük konutlarda sofa odalar ile üç yönlü ilişki kurmaktadır.

Modüler sistem odaklı, avlu odaklı ve sofa odaklı olacak şekilde alternatifli olarak yapılan tipoloji sınıflandırmasında, konutların plan şemaları incelendiğinde geleneksel Kemaliye evlerinin Türk Evi plan şemasını yansıtır şekilde inşa edildiği tespit edilmiştir.

Bu incelemede geleneksel Kemaliye evlerinin kapalı ve açık mekânları ile plan tipolojisi incelenerek bölgenin konut mimarisine yönelik bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Geleneksel Kemaliye evleri kendine özgü mimari özellikleri ve kent dokusu ile birlikte bugün UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesinde yer almaktadır. Günümüzde mevsimlik olarak kullanılan konutların büyük bir kısmı restore edilmiş durumdadır. Yörenin ustaları tarafından geleneksel malzemeler kullanılarak inşa edilen bu konutlar aynı zamanda bölgenin yöresel kimliğini oluşturmaktadır ve bu halleriyle korunarak gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Bu bağlamda bu çalışma ile bu amaca bir katkı yapılmış ve konutların belgelenmesi sağlanmıştır.

Kaynakça

- Akdemir, M., & Ekşi Akbulut, D. (2015, Mayıs-Haziran). Taş Duvar Örgü Dili Bağlamında Kemaliye (Eğin) ve Koruma Olgusu. *Mimarlık Dergisi*, s. 64-69.
- Akkan, E., & Tuncel, M. (2022). *TDV İslâm Ansiklopedisi "Kemaliye" c.25*. Ankara: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Aksın, A. (2003). *XIX.Yüzyılda Eğin (idari, Fiziki, Sosyal ve İktisadi Yapı)*. İstanbul: Kemaliye Kültür Turizm ve Folklor Derneği Kültür Yayını No 1.
- Alper, B. (1990). Kemaliye(Eğin) yerleşme dokusu ve evleri üzerine bir araştırma. 32. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, doktora tezi.
- Arıkan, Z. (1994). Tanzimat Döneminde Eğin ve Çevresinden İstanbul'a Yönelik Göçler. *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu* (s. 467-480). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Arıkan, Z. (2003). Eğin Kasabasının Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, s. 3.
- Bektaş, C. (1996). *Türk Evi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bortaçına, A. (2005). *Cömert Toprakların Masalı: Doğu Anadolu*. İstanbul: Ekin Grubu Yayınları.
- Cansever, T. (2002). *Türk Evinin Mimarisi*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Çelebi, E. (1970). *Evliya Çelebi Seyehatnamesi, 5. cilt*. İstanbul: Zuhuri Damışman.
- Çelikmen, M. F. (2019). *Cennete Açılan Kapı Eğin-Kemaliye*. İstanbul: KEMAV.
- E.K.V.K.B.K.Arşivi. (2019). Erzurum Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi.
- Efeoğlu, M. (2014). Kemaliye Başpınar'da Geleneksel Konutların Yapım Tekniklerinin İncelenmesi ve M. Tamer Aksoy Evi Restorasyon Önerisi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Eldem, S. H. (1984). *Türk Evi Osmanlı Dönemi I. Cilt*. Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.
- Gülcü, E. (2018). Mamuratülazîz Vilayetinde Ermenî İsyamları (1895). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 7 (2), 1349-1379.
- <https://oi-idb.uchicago.edu>. (Erişim Tarihi 10.04.2020)

<https://www.unesco.org.tr>. (Erişim Tarihi 12.05.2022)

Karakaş, E. (2004). *Kemaliye'nin Kuruluşu, Gelişmesi ne Fonksiyonel Özellikleri*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı: 2.

Keçyan, A., & Barsamyan, M. (1952). *Eğın ve Eğınliler*. Paris: Amerikalı Eğın Ermenileri Derneği.

Korkmaz, E., & Akdemir, M. Z. (2015). Kemaliye ve Çevre Yerleşmelerinde Yer Alan Geleneksel Konutlarda Yerel Bilgi ve Deneyim Kullanılarak Uygulanan Koruma Müdahalelerinin Deđerlendirilmesi.

Kuban, D. (1995). *Türk 'Hayat'lı Evi*. İstanbul: Mısırlı Matbaacılık A.Ş.

Küçükerman, Ö. (1985). *Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi*. İstanbul: Apa Ofset Basımevi Sanayi ve Ticaret A.ş.

Küçükerman, Ö., & Güner, Ş. (1995). *Anadolu Mirasında Türk Evleri*. İstanbul.

Özcan, R. (2000). 1518 ve 1522-1523 Tarihli Arabgir Sancağı Tahrir Defterleri (Transkripsiyon ve Deđerlendirme). Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.

Paşa, H. N. (1998). *Ermeni Olayları Tarihi II*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri.

Pektaş, K. (2006). *Kemaliye (Eğın)'de Türk Mimarisi*. Ankara: Tşof Matbaacılık.

T.C. Kemaliye Kaymakamlığı. (1996). *Her Yönüyle Kemaliye Tarihte Kemaliye*. Erzincan: T.C. Kemaliye Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliđi Yayını.

Torbaođlu, E. (Ocak, 2010). Özgün Yerleşimlerin Sürekliliđi Üzerine Bir Araştırma: Kemaliye Örneđi. *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 60.

Yarman, A. (2014). Eğın (Agn) Ermenileri-I-II. *Kebikeç*, 262.

Extended Abstract

The material used, the building system and the connections it establishes with adjacent structures are influenced by the design of traditional residential architecture, floor plans and facade elements. This formation, which varies by geographic region, includes some parameters that shape traditional houses. Demographic factors include physical factors such as geography, location, climate, vegetation, water resources, topography, and the transportation system, as well as socio-cultural factors, agricultural and economic activities, and the effects of migration resulting from economic factors (Kueçuekerman, 1985, pp. 191-205). (Kueçuekerman & Guener, *Anadolu Mirasında Tuerk Evleri*, 1995, pp. 30-45).

Kemaliye district, which is associated with Erzincan province and located in the upper Euphrates section of the Eastern Anatolia region, is a remarkable commercial and cultural center with its traditional building stock. Although there is no evidence of its foundation in prehistoric times, ancient settlements in neighboring provinces suggest that it may date back to the ancient Bronze Age, about 3000 BC (Alper, 1990). However, the structure of the city center, which developed since the 16th century depending on the topographic features of the terrain, declined after the rapid population increase in the 19th century at the beginning of the 20th century. The traditional settlement pattern of Kemaliye, which was recently included in the Tentative List of the World Natural Heritage UNESCO (<https://www.unesco.org.tr>, 2021), has survived until today.

As part of the study, 25 traditional houses in the center of the Kemaliye urban protected area were photographed and their sizes and layouts were sketched. The most important spatial elements of Kemaliye houses are explained based on the studied houses. Based on all the collected data, an alternative floor plan typology of the traditional Kemaliye houses was created. In Kemaliye, whose urban structure developed in the 16th century, the building stock has decreased compared to previous years. This situation was caused by the unrest in the historical process, the search for a safe environment and migration.

Today, the houses in Kemaliye are still inhabited in the summer. This circumstance causes the terrace roofs to be covered with pitched roofs. To protect the wood on the facade, the facades were covered with sheet metal. About 300 of the 470 buildings in the city center are traditional buildings. The placement of the houses on the street is influenced by the topography and the slope.

Three basic functions determine the architectural configuration that forms the structural components of local houses. In his dissertation, Alper categorizes these activities as residential, service, and service activities. (Alper, 1990). Eating, sitting, and lying down are categorized as acts of living; acts of service are categorized as washing, preparing, cooking, and caring for animals; and acts of service involve acts of weaving, drying, and cultivating, which includes production. These functions are reflected in the space, and the "Traditional Kemaliye Houses" are formed by the summer-winter rooms, the head room, the reception room, the sofa, the divan, the barn, the haystack, the roof, the café and the cold units. In the context of the article, the planning components of the region were studied in relation to the interior and exterior spaces. While the exterior spaces consist of a courtyard, a garden and a roof, the interior spaces consist of a room/sofa, rooms, diwanhane, kitchen, cellar, toilet, cellar, barn and hayloft.

The traditionally preserved houses of Kemaliye were built in the 19th and early 20th century. The houses were built in the 19th century. The houses of Kemaliye were arranged as a whole around the organic street structure as far as the topography allowed, forming a unity with other cultural assets such as mosques, fountains, small mosques and mills. While some of the houses have a courtyard, the houses without a courtyard have gardens that are perpendicular to the slope. The basic unit that organizes the floor plan of the houses is the sofa, also called "aralık" In general, the rooms are arranged around the sofa. A modular system of axes called "mağ" provides the formal design of these rooms (Alper, 1990). Alper assumes that the floor plan types are formed with an axis system varying between 2.50 and 3.50 meters. In determining the floor plan typology within the study, modular system-oriented, sofa-oriented, and courtyard-oriented classifications were used. This is to look at the formal classification of the floor plan typology from a different perspective. In the study, the floor plan typology was established by surveying 25 buildings in Kemaliye city center.

Three different typology approaches were proposed in the plan typology study. The first one is the classification according to the number of "units", a modular system introduced by Alper. Each unit corresponds to the length of the wooden beam. In the houses studied, 3 houses have 2 units, 1 house has 2.5 units, 14 houses have 3 units, 2 houses have 3.5 units, 2 houses have 4 units and 2 have 5 units. It was found that the floor plan type with maximum three mağs was among the houses included in the floor plan typology.

In the typological classification of Kemaliye traditional houses, it was found in the yard-oriented classification that 12 of the houses do not have a yard, 1 house has a closed yard, and

12 houses have an open yard. Houses with open courtyards establish a single or multi-directional relationship with the building as far as the topography allows.

The houses in which all traditional Kemaliye houses have a sofa landscape are divided into two groups: Houses with one sofa and houses with two sofas. While most houses have a single sofa, some houses have two sofas for privacy and social status. This second sofa in the houses is directly related to the "selamik" room. The men who visit the house are well accommodated in the guest room without interfering with the internal areas of the house. Sofas establish a bipartite or tripartite relationship with the rooms. 5 of the houses with one sofa are the houses where the sofa and the rooms have a two-sided relationship, and 9 of the rooms and the sofas have a three-sided relationship. Of the houses with two sofas, 4 consist of a two-way relationship between the sofa and the rooms, and 6 are the houses in which the rooms and the sofas have a three-way relationship. In houses that have a larger volume, the sofas are in a three-way relationship with the rooms.

In this study, the floor plan elements and the floor plan typology of the traditional Kemaliye houses were investigated and an attempt was made to obtain information about the residential architecture of the region. The traditional Kemaliye houses with their unique architectural features and urban structure are currently on the Tentative List of World Heritage UNESCO. Today, most of the seasonal houses have been restored. These houses, built by local authorities using traditional construction techniques, contribute to the unique identity of the region and should be preserved and passed on to future generations. Therefore, this study aims to achieve this goal and provide information about the dwellings in this situation.